

АНОТАЦІЯ

Живиці О.О. «Адміністративно-правове регулювання відносин у сфері фізичної культури і спорту»» – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право». – Херсонський державний університет, Міністерство освіти і науки України, Івано-Франківськ, 2026.

У дисертації здійснено комплексну розробку теоретичних засад і практичних аспектів адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури і спорту в Україні, виявлено системні недоліки чинного законодавства та механізмів його реалізації, а також обґрунтовано науково-практичних пропозицій щодо вдосконалення адміністративно-правового механізму управління у зазначеній сфері.

З'ясовано, що суспільні відносини у сфері фізичної культури та спорту є складним та багатоаспектним предметом адміністративно-правового регулювання, який охоплює шість самостійних груп: управлінські відносини, відносини з надання адміністративних послуг, контрольно-наглядові відносини, відносини адміністративної відповідальності, відносини фінансування та матеріально-технічного забезпечення, а також відносини міжнародного характеру. Кожна з цих груп характеризується власним суб'єктним складом, специфічними механізмами правового регулювання та самостійними підставами виникнення, зміни і припинення відповідних правовідносин. Акцентовано, що об'єктом адміністративно-правового регулювання є сфера фізичної культури та спорту як частина соціальної дійсності, тоді як предметом – конкретні суспільні відносини, що виникають у ній та потребують упорядкування нормами адміністративного права. Встановлено, що поняття «фізична культура» і «спорт» співвідносяться як ціле і частина – фізична культура є ширшим явищем, що охоплює фізичне виховання, масовий спорт, адаптивний спорт та фізкультурно-спортивну

реабілітацію, тоді як спорт є відносно самостійним явищем зі змагальною спрямованістю та власною інституційною структурою. Визначено, що специфіка досліджуваних відносин зумовлена поєднанням публічно-правових та приватноправових елементів, підвищеною вразливістю до корупційних ризиків, динамічністю нормативно-правової бази, воєнно-прикладним виміром та стрімким розвитком нових видів спорту, що в сукупності обумовлює необхідність особливого адміністративно-правового режиму регулювання та унеможливорює застосування стандартного галузевого інструментарію без належної галузевої адаптації.

Узагальнено, що нормативно-правове забезпечення адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту являє собою цілісну чотирирівневу систему, що охоплює конституційний, законодавчий, підзаконний та міжнародно-правовий рівні, кожен з яких виконує самостійну регулятивну функцію у механізмі правового впливу на відповідні суспільні відносини. Конституційні норми визначають фундаментальні засади державної політики, законодавчий рівень деталізує їх зміст, підзаконні акти забезпечують практичну реалізацію законодавчих приписів, а міжнародно-правовий рівень формує зовнішні стандарти й орієнтири галузевого регулювання. Виявлено системні недоліки чинного регулювання. Зокрема, Закон України «Про фізичну культуру і спорт» не набув ознак кодифікованого документа, підзаконні акти нерідко дублюють законодавчі норми без належної деталізації, між нормами різної юридичної сили існують прямі колізії. Визначено вісім змістовних напрямів нормативно-правового забезпечення досліджуваної сфери: організаційно-управлінський, стратегічно-програмний, фінансово-економічний, антидопінговий, інфраструктурний, міжнародно-інтеграційний, напрям правового статусу суб'єктів спортивної діяльності та напрям забезпечення доброчесності у спорті. Акцентовано, що міжнародно-правові акти для України є не просто рекомендаціями, а обов'язковим орієнтиром, ратифікація яких покладає на державу зобов'язання імплементувати відповідні стандарти

у національне законодавство та адміністративну практику. Встановлено, що правовий статус НАДЦ у як державної установи породжує правову невизначеність щодо юридичної сили його внутрішніх актів та порядку їх оскарження, що є самостійною інституційною прогалиною системи нормативно-правового забезпечення.

Визначено, що принципи адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту утворюють чотириелементну систему, що охоплює загальноправові принципи (законність, верховенство права, рівність, гуманізм), спеціальні принципи (оздоровча спрямованість, інклюзивність, безперервність, гендерна рівність), організаційно-функціональні принципи (децентралізація, субсидіарність, координація, партнерство) та принципи взаємодії публічного і приватного регулювання (автономія спорту, визнання норм *lex sportiva*, дотримання міжнародних стандартів). Запропоновано авторське визначення цієї системи як сукупності взаємопов'язаних та ієрархічно узгоджених засад, що у своїй єдності забезпечують ціннісну, нормативну та організаційну основу механізму публічного адміністрування у відповідній сфері. Обґрунтовано самостійне місце принципів *lex sportiva* як окремої групи, що забезпечує баланс між державним управлінням і саморегуляцією спортивних організацій, — на відміну від наявних у доктрині підходів, що розглядають *lex sportiva* виключно як міжнародно-правовий або приватноправовий феномен поза системою адміністративно-правових принципів. Виявлено та систематизовано конкретні прояви принципу гуманізму в адміністративно-правовому регулюванні через такі самостійні механізми: захист права дитини на безпеку у спортивній діяльності; гуманні обмеження у визнанні видів спорту; забезпечення гендерної рівності; утвердження етичних цінностей та доброчесності. Акцентовано на необхідності переорієнтації адміністративно-правового регулювання з управлінсько-організаційної парадигми на людиноцентричну концепцію, що передбачає пріоритет прав і свобод учасників спортивних відносин над інтересами управлінського апарату.

Запропоновано доповнити статтю 4 Закону України «Про фізичну культуру і спорт» окремою частиною, що закріплює структуровану систему принципів адміністративно-правового регулювання з чітким розмежуванням загальноправових та спеціальних засад.

Узагальнено, що суб'єкти адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту включають органи публічної влади з владно-розпорядчими повноваженнями, суб'єкти з делегованими публічними функціями, спеціалізовані державні установи та організації з подвійною, публічною і приватною правовою природою. Встановлено, що поняття «суб'єкт адміністративно-правового регулювання» є ширшим за поняття «суб'єкт публічного управління», оскільки перше поняття охоплює всіх учасників відповідних правовідносин незалежно від наявності владних повноважень, тоді як друге – лише носіїв владного впливу. Визначено, що чинне законодавство містить неповний перелік суб'єктів галузі, залишаючи поза нормативним закріпленням низку фактичних учасників адміністративно-правових відносин, зокрема НАДЦ та окремих суб'єктів міжнародного спортивного руху. Акцентовано увагу на системних вадах інституційної побудови органів публічної влади з розпорядчо-юридичними повноваженнями: після ліквідації у 2014 р. Державного агентства з питань фізичної культури і спорту функції формування та реалізації державної політики зосередилися в одному органі – Мінмолодьспорті, що суперечить загальному принципу функціонального розмежування між міністерствами та виконавчими агентствами. Визначено, що міжнародні спортивні організації не є суб'єктами адміністративно-правового регулювання у класичному розумінні, однак виступають суб'єктами зовнішнього регулятивного впливу на національну систему управління галуззю через імплементацію міжнародних стандартів та визнання рішень міжнародних інституцій. Запропоновано відновити окремий виконавчий орган галузі та запровадити єдиний постійно діючий міжвідомчий координаційний механізм між Мінмолодьспортом, МОЗ, МОН, Міноборони та Мінветеранів.

Визначено, що форми та методи адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту складають єдину систему адміністративно-правових засобів, спрямовану на забезпечення ефективного функціонування галузі із збереженням автономії спортивних організацій. Сформульовано авторські дефініції форми адміністративно-правового регулювання як зовнішнього способу вираження владно-організуючої діяльності уповноважених суб'єктів, що тягне правові наслідки для учасників фізкультурно-спортивних відносин, та методу адміністративно-правового регулювання як сукупності прийомів і способів владного впливу на учасників відповідних відносин в межах компетенції органів публічного адміністрування. Охарактеризовано основні форми (нормотворчу, правозастосовну, реєстраційно-дозвільну, договірну та організаційно-технічну) та методи адміністративно-правового регулювання (переконання, стимулювання, примусу, імперативного приписування, диспозитивної автономії та міжвідомчої координації). Узагальнено, що проблемні аспекти реалізації форм і методів мають системний характер і зводяться до нормативної неузгодженості рівнів регулювання, інституційної роз'єднаності між органами та відсутності механізмів вимірювання ефективності застосованих інструментів. Запропоновано поступовий перехід від методів прямого адміністрування до сервісно орієнтованих підходів, зокрема через розширення договірних форм взаємодії та механізмів публічно-приватного партнерства у сфері спортивної інфраструктури, а також через цифровізацію адміністративних процедур у рамках системи «Цифровий спорт».

Визначено, що адміністративна відповідальність у сфері фізичної культури та спорту є не лише наслідком конкретного правопорушення, а самостійним елементом механізму адміністративно-правового регулювання, що виконує регулятивну, превентивну та охоронну функції, завершуючи тим самим інструментальний ланцюг адміністративно-правового регулювання галузі та надаючи йому реальної юридичної сили. Систематизовано підстави

адміністративної відповідальності у досліджуваній сфері, які охоплюють як загальні склади КУпАП із галузевим застосуванням, так і спеціальні галузеві види правопорушень – антидопінгові порушення, маніпулювання результатами змагань, порушення вимог захисту дітей від насильства та порушення умов акредитації. Акцентовано увагу на специфічних ознаках цієї відповідальності, до яких відноситься: розширений суб'єктний склад, множинність суб'єктів застосування санкцій, транснаціональний характер антидопінгових заходів впливу, принцип суворої відповідальності в антидопінговій сфері, конкуренція із спортивною відповідальністю та проблема застосування принципу *non bis in idem* у спортивних правовідносинах. Виявлено системну прогалину в цій сфері, зокрема, відсутність у КУпАП спеціального розділу щодо правопорушень у сфері фізичної культури та спорту. Запропоновано доповнити КУпАП відповідними спеціальними складами адміністративних правопорушень та надати НАДЦ статусу незалежного адміністративного органу для забезпечення неупередженості антидопінгового контролю.

Узагальнено, що міжнародні стандарти адміністративно-правового регулювання у сфері фізичної культури та спорту формують комплексну багаторівневу систему нормативного впливу, яка поєднує акти міждержавного характеру та корпоративні регуляторні механізми міжнародних спортивних організацій. Класифіковано міжнародні стандарти за такими критеріями: юридичною природою (обов'язкові та рекомендаційні), суб'єктом прийняття (міжурядові і корпоративні), предметом регулювання (антидопінгові, антикорупційні, організаційно-управлінські та правозахисні) та сферою територіальної дії (універсальні і регіональні). Зауважено, що значна частина міжнародних стандартів має характер *soft law* і формально не є юридично обов'язковою, проте фактично набуває примусової сили через механізми доступу до міжнародних змагань та акредитації. Систематизовано зарубіжні моделі публічного адміністрування досліджуваної сфери – централізовану, децентралізовану, змішану, скандинавську та реформовану

євроінтеграційну. Обґрунтовано доцільність адаптації реформованої польської моделі як найбільш релевантного для України прикладу, що передбачає клубоцентричну організацію спорту, договірну взаємодію між державними органами та федераціями, спеціальні фонди фінансування спортивної інфраструктури і чітке розмежування державних та самоврядних функцій у галузі. Акцентовано, що імплементація міжнародних стандартів потребує належного узгодження з конституційними гарантіями прав людини – зокрема, вимоги ВАДА щодо системи whereabouts визнаються сумісними зі ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод лише за умови дотримання принципу пропорційності та наявності достатніх процесуальних гарантій.

Запропоновано комплекс науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення механізму адміністративно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури та спорту, що охоплює нормативно-правову, інституційну, функціональну та охоронну підсистеми. У нормативно-правовій підсистемі запропоновано прийняти Спортивний кодекс України як єдиний кодифікований акт галузі та доповнити Закон «Про фізичну культуру і спорт» окремою статтею «Права професійних спортсменів» із закріпленням вичерпного переліку їх прав як мінімального стандарту захисту. В інституційній підсистемі обґрунтовано необхідність запровадження спортивного омбудсмена як незалежного органу захисту прав учасників спортивних відносин та постійно діючого спортивного третейського суду як альтернативного механізму вирішення галузевих спорів. У функціональній підсистемі визначено стратегічні напрями переходу до сервісно орієнтованої моделі управління спортом на основі цифровізації адміністративних процедур та розвитку державно-приватного партнерства у сфері спортивної інфраструктури. В охоронній підсистемі запропоновано розбудову системи антикорупційного комплаєнсу для спортивних організацій як обов'язкової умови отримання публічного фінансування, а також формування спеціальних механізмів адміністративно-правового супроводу повоєнного відновлення

спортивної інфраструктури, реабілітації ветеранів засобами спорту та реінтеграції внутрішньо переміщених спортсменів до національної системи підготовки.

Ключові слова: правове регулювання, адміністративно-правове регулювання, правовідносини в сфері спорту, публічний інтерес, спорт, спортивне право, фізична культура адміністративно-правовий механізм, адміністративне право, воєнний стан, державний нагляд, протидія, публічне адміністрування, статус спортсмена.

SUMMARY

Zhyvytsia O.O. Administrative Law Regulation of Relations in the Field of Physical Culture and Sport – Qualifying scientific work as the manuscript.

Dissertation for obtaining the degree of Doctor of Philosophy in specialty 081 "Law". – Kherson State University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Ivano-Frankivsk, 2026.

In the dissertation, a comprehensive development of the theoretical foundations and practical aspects of the administrative-legal regulation of relations in the field of physical culture and sports in Ukraine was carried out, systemic shortcomings of the current legislation and mechanisms for its implementation were identified, and scientific and practical proposals for improving the administrative-legal management mechanism in the specified area were substantiated.

The dissertation provides a comprehensive development of the theoretical foundations and practical aspects of administrative and legal regulation of relations in the field of physical culture and sports in Ukraine, identifies systemic shortcomings of the current legislation and mechanisms of its implementation, and substantiates scientific and practical proposals for improving the administrative and legal management mechanism in the specified field.

It has been established that social relations in the field of physical culture and sports constitute a complex and multifaceted subject of administrative and legal regulation, encompassing six independent groups: managerial relations,

relations concerning the provision of administrative services, supervisory and oversight relations, relations of administrative liability, relations of financing and material and technical support, and relations of an international character. Each of these groups is characterised by its own subject composition, specific legal regulation mechanisms, and independent grounds for the emergence, modification, and termination of the relevant legal relations. It is emphasised that the object of administrative and legal regulation is the field of physical culture and sports as part of social reality, while the subject comprises the specific social relations arising therein that require regulation by administrative law norms. It has been established that the concepts of «physical culture» and «sport» relate as whole and part — physical culture is a broader phenomenon encompassing physical education, mass sport, adaptive sport, and health-related physical rehabilitation, while sport is a relatively independent phenomenon with a competitive orientation and its own institutional structure. It has been determined that the specificity of the relations under study is conditioned by the combination of public law and private law elements, heightened vulnerability to corruption risks, the dynamic nature of the regulatory framework, the military-applied dimension, and the rapid development of new types of sport, which together necessitate a special administrative and legal regulatory regime and renders the application of standard sectoral instruments impossible without appropriate sectoral adaptation.

It has been generalised that the regulatory and legal support for administrative and legal regulation of relations in the field of physical culture and sports constitutes an integral four-level system encompassing the constitutional, legislative, sub-legislative, and international law levels, each of which performs an independent regulatory function in the mechanism of legal influence on the relevant social relations. Constitutional norms define the fundamental principles of state policy, the legislative level elaborates their content, sub-legislative acts ensure the practical implementation of legislative provisions, and the international law level forms the external standards and benchmarks of sectoral regulation. Systemic shortcomings of the current regulation have been identified. In particular,

the Law of Ukraine «On Physical Culture and Sports» has not acquired the characteristics of a codified document, sub-legislative acts frequently duplicate legislative norms without proper elaboration, and direct conflicts exist between norms of different legal force. Eight substantive directions of regulatory and legal support in the field under study have been identified: organisational-managerial, strategic-programmatic, financial-economic, anti-doping, infrastructural, international-integration, the direction of the legal status of sports activity subjects, and the direction of ensuring integrity in sport. It is emphasised that international law acts for Ukraine are not merely recommendations but a binding benchmark, the ratification of which imposes upon the state the obligation to implement the relevant standards into national legislation and administrative practice. It has been established that the legal status of the NADC as a state institution gives rise to legal uncertainty regarding the legal force of its internal acts and the procedure for their appeal, which constitutes an independent institutional gap in the system of regulatory and legal support.

It has been determined that the principles of administrative and legal regulation of relations in the field of physical culture and sports form a four-element system encompassing general legal principles (legality, rule of law, equality, humanism), special principles (health orientation, inclusivity, continuity, gender equality), organisational-functional principles (decentralisation, subsidiarity, coordination, partnership), and principles of interaction between public and private regulation (autonomy of sport, recognition of *lex sportiva* norms, compliance with international standards). An authorial definition of this system has been proposed as a set of interrelated and hierarchically harmonised principles that, in their unity, provide the axiological, normative, and organisational foundation of the public administration mechanism in the relevant field. The independent place of *lex sportiva* principles has been substantiated as a separate group that ensures the balance between state administration and self-regulation of sports organisations – as opposed to existing doctrinal approaches that regard *lex sportiva* exclusively as an international law or private law

phenomenon outside the system of administrative and legal principles. Specific manifestations of the humanist principle in administrative and legal regulation have been identified and systematised through the following independent mechanisms: protection of the child's right to safety in sports activities; humane restrictions in the recognition of sports types; ensuring gender equality; affirmation of ethical values and integrity. The need to reorient administrative and legal regulation from a managerial-organisational paradigm to a human-centred concept has been emphasised, which presupposes the priority of the rights and freedoms of participants in sports relations over the interests of the administrative apparatus. It has been proposed to supplement Article 4 of the Law of Ukraine «On Physical Culture and Sports» with a separate part establishing a structured system of principles of administrative and legal regulation with a clear distinction between general legal and special principles.

It has been generalised that the subjects of administrative and legal regulation of relations in the field of physical culture and sports include public authority bodies with executive and administrative powers, subjects with delegated public functions, specialised state institutions, and organisations with a dual public and private legal nature. It has been established that the concept of «subject of administrative and legal regulation» is broader than the concept of «subject of public administration², as the former encompasses all participants in the relevant legal relations regardless of the presence of executive powers, while the latter covers only those exercising executive influence. It has been determined that the current legislation contains an incomplete list of sectoral subjects, leaving a number of actual participants in administrative and legal relations outside normative recognition, in particular the NADC and certain subjects of the international sports movement. Attention has been drawn to systemic shortcomings in the institutional structure of public authority bodies with executive and legal powers: following the liquidation in 2014 of the State Agency for Physical Culture and Sports, the functions of forming and implementing state policy were concentrated in a single body – the Ministry of Youth and Sports – which

contradicts the general principle of functional differentiation between ministries and executive agencies. It has been determined that international sports organisations are not subjects of administrative and legal regulation in the classical sense; however, they act as subjects of external regulatory influence on the national sectoral management system through the implementation of international standards and the recognition of decisions of international institutions. It has been proposed to restore a separate executive body for the sector and to establish a single permanent interdepartmental coordination mechanism between the Ministry of Youth and Sports, the Ministry of Health, the Ministry of Education and Science, the Ministry of Defence, and the Ministry of Veterans Affairs.

It has been determined that the forms and methods of administrative and legal regulation of relations in the field of physical culture and sports constitute a unified system of administrative and legal means aimed at ensuring the effective functioning of the sector while preserving the autonomy of sports organisations. Authorial definitions have been formulated: the form of administrative and legal regulation as an external mode of expression of the executive-organising activity of authorised subjects that entails legal consequences for participants in sports and physical culture relations; and the method of administrative and legal regulation as a set of techniques and means of executive influence upon participants in the relevant relations within the competence of public administration bodies. The principal forms (norm-making, law-enforcement, registration-permissive, contractual, and organisational-technical) and methods of administrative and legal regulation (persuasion, incentivisation, coercion, imperative prescription, dispositive autonomy, and interdepartmental coordination) have been characterised. It has been generalised that the problematic aspects of the implementation of forms and methods are systemic in nature and reduce to normative inconsistency between regulatory levels, institutional fragmentation between bodies, and the absence of mechanisms for measuring the effectiveness of the instruments applied. A gradual transition from direct administration methods to service-oriented approaches has been proposed, in particular through the expansion

of contractual forms of interaction and public-private partnership mechanisms in sports infrastructure, as well as through the digitalisation of administrative procedures within the framework of the «Digital Sport» system.

It has been determined that administrative liability in the field of physical culture and sports is not merely a consequence of a specific offence but an independent element of the administrative and legal regulation mechanism that performs regulatory, preventive, and protective functions, thereby completing the instrumental chain of administrative and legal regulation of the sector and conferring real legal force upon it. The grounds for administrative liability in the field under study have been systematised, encompassing both general compositions of the Code of Administrative Offences with sectoral application, and special sectoral types of offences – anti-doping violations, manipulation of competition results, violations of requirements for the protection of children from violence, and violations of accreditation conditions. Attention has been drawn to the specific features of this liability, which include: an expanded subject composition, plurality of subjects applying sanctions, the transnational character of anti-doping enforcement measures, the principle of strict liability in the anti-doping sphere, competition with sports liability, and the problem of applying the non bis in idem principle in sports legal relations. A systemic gap has been identified in this area, namely the absence in the Code of Administrative Offences of a special chapter on offences in the field of physical culture and sports. It has been proposed to supplement the Code of Administrative Offences with the relevant special administrative offence compositions and to grant the NADC the status of an independent administrative body to ensure the impartiality of anti-doping control.

It has been generalised that international standards of administrative and legal regulation in the field of physical culture and sports form a complex multilevel system of normative influence combining interstate acts and corporate regulatory mechanisms of international sports organisations. International standards have been classified according to the following criteria: legal nature (binding and recommendatory), subject of adoption (intergovernmental and

corporate), subject matter (anti-doping, anti-corruption, organisational-managerial, and rights-protective), and territorial scope (universal and regional). It has been noted that a significant portion of international standards has the character of soft law and is not formally legally binding, yet in practice acquires coercive force through mechanisms of access to international competitions and accreditation. Foreign models of public administration of the field under study have been systematised – the centralised, decentralised, mixed, Scandinavian, and reformed Euro-integration models. The expediency of adapting the reformed Polish model has been substantiated as the most relevant example for Ukraine, providing for club-centred organisation of sport, contractual interaction between state bodies and federations, special funds for sports infrastructure financing, and a clear delineation of state and self-governing functions in the sector. It has been emphasised that the implementation of international standards requires proper harmonisation with constitutional human rights guarantees – in particular, WADA's requirements regarding the whereabouts system are recognised as compatible with Article 8 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms only where the principle of proportionality is observed and sufficient procedural safeguards against arbitrary interference in private life are in place.

A set of scientifically substantiated proposals has been put forward for improving the mechanism of administrative and legal regulation of relations in the field of physical culture and sports, encompassing normative-legal, institutional, functional, and protective subsystems. Within the normative-legal subsystem, it has been proposed to adopt the Sports Code of Ukraine as a single codified sectoral act and to supplement the Law «On Physical Culture and Sports» with a separate article on «Rights of Professional Athletes», establishing an exhaustive list of their rights as a minimum protection standard. Within the institutional subsystem, the necessity has been substantiated of introducing a sports ombudsman as an independent body for the protection of the rights of participants in sports relations, and a permanent sports arbitration court as an alternative mechanism for the

resolution of sectoral disputes. Within the functional subsystem, strategic directions have been identified for the transition to a service-oriented sport management model based on the digitalisation of administrative procedures and the development of public-private partnerships in sports infrastructure. Within the protective subsystem, the development of an anti-corruption compliance system for sports organisations as a mandatory condition for receiving public funding has been proposed, along with the formation of special mechanisms of administrative and legal support for the post-war restoration of sports infrastructure, rehabilitation of veterans through sport, and reintegration of internally displaced athletes into the national training system.

Key words: legal regulation, administrative and legal regulation, legal relations in the field of sports, public interest, sport, sports law, physical culture, administrative and legal mechanism, administrative law, martial law, state supervision, counteraction, public administration, athlete status.